

SOSYAL MEDYA EBEVEYNLİĞİ VE ÇOCUKLARIN UNUTULMA HAKKI

SHARENTING AND CHILDREN'S RIGHT TO BE FORGOTTEN

ÖZET

Sosyal medya ebeveynliği terimi, ebeveynlerin büyük bir kitleye ulaşmak için çocuklarını teşhis edilebilecek şekilde İnternet'te paylaşması anlamına gelir. Global bir olgu olan sosyal medya ebeveynliği Türkiye'de de görülmekte ve çocuk haklarını tehdit eden bir seviyeye ulaştığı iddia edilmektedir. Bu makale ebeveynlerin çocuklarını niçin sosyal medyada paylaştığına ve bunun çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerine ilişkin literatürü taramıştır. Çalışma hukuki çözüm önerileri sunmuş ve ilgili paydaşlara tavsiyeler vermiştir. Hukuki çözüm önerilerinden birisi olan çocukların unutulma hakkı çalışmada hem teorik hem de uygulama açısından tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk hakları, sosyal medya ebeveynliği, sosyal medya, mahremiyet hakkı, unutulma hakkı, ebeveyn hakları, kişisel verilerin korunması.

ABSTRACT

The term sharenting refers to the act of parents who overshare about their children on the Internet in an identifiable manner to reach a mass audience. Sharenting is a global phenomenon that is visible in Turkey, and it is argued that it poses a threat to children's rights. This article reviews literature on why parents post about their children on social media and its adverse impacts on children. The study proposes legal solutions and gives advice to the related stakeholders. Children's right to be forgotten—one of the legal solution suggestions—is discussed in both theory and practice in the study.

Keywords: Children's rights, sharenting, social media, right to privacy, right to be forgotten, parental rights, personal data protection.

1. Giriş

“Bebekler, tıpkı kediler gibi, İnternet’in her yerinde.”¹

Türk toplumunda kişisel alan ve mahremiyet kavramları birçok kültüre göre daha dar bir bölgeye sıkışmıştır. Bu olgu çocuklara da yansımaktadır. Birçok çocuk yetişkinlerce “kamu malıymışçasına” izin alınmadan öpülmekte, kucağına alınmakta, aç olmamasına rağmen karını doyurulmaya çalışılmaktadır. Bu yaklaşımın çevirim içi dünyada da yer bulması şaşırtıcı değildir. Bu makale ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada ölçsüzce paylaşmasını konu edinmiştir. Endişeler genelde ebeveyn perspektifinden çocuğun İnternet kullanımı üzerinde yoğunlaşırken, bu çalışma çocuk bakış açısından ebeveynlerin İnternet kullanımına ve bunun çocuklar üzerinde yarattığı sorunlara eğilmiştir.

Son dönemde iyice su yüzüne çıkan sosyal medya ebeveynliği, Türkiye’de de etkileri görülmeye başlayan global bir vakıdır. Türk sosyal medya ebeveynlerinin Instagram’da yüzbinlerce takipçisi olduğu² ve popülerleştikçe teşhirciliklerinin arttığı³ göz önünde bulundurulursa, durumun ülkedeki çocuk haklarını tehdit eden bir raddeye ulaştığı ileri sürülebilir. Makaledeki “sosyal medya ebeveyni” terimi, çocuğunu sıkça, teşhir edilebilecek şekilde, geniş seyirci kitlesine ulaşmak amacıyla İnternet’te paylaşan anne ve babaları tanımlamak amacıyla kullanılmıştır.⁴

¹ The Atlantic, “The Perils of ‘Sharenting’”, 6.10.2016, <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2016/10/babies-everywhere/502757/>, erişim 23.10.2019

² Onedio, “Kim Bu İnsanlar, Neden Binlerce Takipçileri Var? Paylaştıkları ve Yaptıklarıyla Her Daim Merak Edilen 16 Instagram Annesi”, 12.04.2018, <https://onedio.com/haber/kim-bu-insanlar-neden-binlerce-takipcileri-var-paylastiklari-ve-yaptiklariyla-her-daim-merak-edilen-16-instagram-annesi-817697>, erişim 23.10.2019

³ “Ünlü ve blogger annelerin takipçi sayıları arttıkça, çocuklu fotoğraf sayıları da artış göstermektedir. Bu sonuç, takipçilerin ilgi ve beklentilerinin, fenomenler tarafından yapılan paylaşımlar üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ortaya çıkarmaktadır.” Serap Duygulu, “Sosyal Medyada Çocuk Fotoğrafi Paylaşımlarının Mahremiyet İhlali ve Çocuk İstismarı Açısından Değerlendirilmesi”, TRT Akademi, Cilt 4, Sayı 8, Temmuz 2019, s. 456

⁴ The Atlantic, “The Ethical Implications of Parents Writing About Their Kids”, 15.01.2013, <https://www.theatlantic.com/sexes/archive/2013/01/the-ethical-implications-of-parents-writing-about-their-kids/267170/>, erişim 23.10.2019

Çalışmada sırasıyla ebeveynlerin niçin sosyal medyada çocuklarını paylaştığına, bu paylaşımların ne gibi sorunlara meydan verebileceğine ve çözüm önerilerine yer verilmiştir. İzleyen başlıklarda çocukların unutulma hakkına değinilmiş ve sosyal medya ebeveynliğinin yarattığı problemlerin çözülmesi için ilgili paydaşlara tavsiyeler sunulmuştur. Makalede hem sosyal medya ebeveynlerinin hem de sıradan anne babaların çocuklarını sosyal medyada paylaşmasının yarattığı sıkıntılara değinilmeye gayret edilmiştir.

2. Ebeveynlerin Çocuklarını Sosyal Medyada Paylaşma Sebepleri

Bir görüşe göre ebeveynler “*bebeğin büyüme aşamalarını günlük olarak tutmak, bu süreçte yakın çevre ile iletişimde kalmak, annelik duygusunun sevincini paylaşmak, izolasyon duygusunun üstesinden gelmek gibi sebeplerle*” İnternet’te çocuklarını konu edinen paylaşımlar yapmaktadır.⁵ Araştırmalar doktrin görüşünü doğrular niteliktedir. Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) yürütülen bir araştırma, ebeveynlerin önemli bir kısmının sosyal medyayı ebeveynlik için faydalı bir bilgi kaynağı olarak gördüğünü ve sosyal medya aracılığıyla ebeveynlik hakkında sosyal ve duygusal destek aldıklarını ortaya koymuştur. Ebeveynler sosyal medyayı arkadaşları ve aileleriyle irtibatlarını sürdürmek için kullandıklarını da belirtmişlerdir.⁶

Ebeveynler, sosyal medyada çocuklarının hayatını paylaşarak aile ve arkadaşlarıyla kolayca etkileşime geçebilmekte, çoğu zaman (beğeni, tekrar paylaşım, pozitif yorum gibi) olumlu bir geri bildirim almaktadır. Bunun yarattığı iyi ruh hali ebeveynleri tekrar paylaşım yapmaya yönelterek adeta bir paylaşım döngüsü yaratmaktadır. Ebeveynlerin çocuk-

⁵ Duygulu, s. 438

⁶ Pew Research Center, Parents and Social Media, Temmuz 2015, s. 2-10, <https://www.pewinternet.org/wp-content/uploads/sites/9/2015/07/Parents-and-Social-Media-FIN-DRAFT-071515.pdf>, erişim 23.10.2019

Estonya’daki ebeveynler de benzer güdülerle çocuklarını sosyal medyada paylaşmaktadır. Andra Siibak, Keily Traks, “The dark sides of sharenting”, Catalan Journal of Communication & Cultural Studies, Cilt 11, Sayı 1, s. 115

larını konu edinen paylaşımlarının çoğu zaman iyi bir niyetle yapıldığı görülmektedir.⁷

Günümüzün çocuklarının hayatları doğumdan itibaren (kimi zaman doğumdan önce) sosyal medyada arşivlenmeye başlanmaktadır. Bir araştırmaya göre iki yaşın altındaki çocukların yüzde seksen birinin sosyal medya hesabı ya da dijital ayak izi bulunmaktadır. İki yaşın altında çocuğu olan annelerin yüzde seksen biri çocuklarının fotoğraflarını sosyal medyaya yüklemiş; annelerin üçte biri yeni doğan çocuklarını sosyal medyada paylaşmış; annelerin yüzde yirmi üçü ise doğum öncesi ultrason görüntülerine sosyal medya hesabında yer vermiştir.⁸ Diğer ifadeyle, çağımızın çocuklarının kayda değer bir kısmı adım atmadan önce dijital ayak izi bırakmaktadır.⁹ Otuz yaşın üstündeki bir kişinin dijital ayak izi genelde on ila on beş yıl öteye dayanırken bu günlerde çocuklarının dijital ayak izleri doğumla hatta doğumdan önce başlamaktadır.¹⁰ Ebeveynler, çocuklarının sosyal medyada başkaları tarafından paylaşılmasından genel olarak rahatsızlık duymamaktadır. ABD’de yapılan bir araştırmaya göre ebeveynlerin yalnızca yüzde on ikisi, çocuklarının; eşleri, aile fertleri ya da arkadaşları tarafından sosyal medyada paylaşılmasından tedirgin olmuştur. Ebeveynlerin yüzde on biri, çocuklarının; eşleri, aile fertleri ya da arkadaşları tarafından sosyal medyada paylaşılmasında onlardan içeriği kaldırmalarını talep etmiştir.¹¹

⁷ Zaman zaman çocukların hikâyelerinin İnternet’te paylaşılması kamu yararına da olabilir. Basmakalıp inanışların üstünden gelinmesi, bilimsel araştırmalara veya insan hakları savunuculuğuna destek olma amaçlı paylaşımlar bu duruma örnek teşkil etmektedir. Stacey B. Steinberg, “Sharenting: Children’s Privacy in the Age of Social Media”, Emory Law Journal, Sayı 66:839, 2017, s. 846, 847, 852

⁸ AVG tarafından gerçekleştirilen araştırma; Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Fransa, Almanya, Birleşik Krallık, İspanya, İtalya, Japonya, Yeni Zelanda, Avustralya’da 2012’da yapılmıştır. businesswire.com, “Digital Birth: Welcome to the Online World AVG Study Finds a Quarter of Children Have Online Births Before Their Actual Birth Dates”, 6.10.2010, <https://www.businesswire.com/news/home/20101006006722/en/Digital-Birth-Online-World>, erişim 23.10.2019

⁹ Sevim Çimke, Dilek Yıldırım Gürkan, Sevinç Polat, “Sosyal Medyada Çocuk Hakkı İhlali: Sharenting”, Güncel Pediatri, Cilt 16, Sayı 2, Ankara, 2018, s. 261

¹⁰ businesswire.com, “Digital Birth: Welcome to the Online World AVG Study Finds a Quarter of Children Have Online Births Before Their Actual Birth Dates”

¹¹ Pew Research Center, “Parents and Social Media”, s. 4-5

Bu noktaya değin ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada paylaşma güdülerine değinilmiştir. Sosyal medya ebeveynlerinin çocuklarını sosyal medyada paylaşmalarının altında farklı amaçlar yattığı ileri sürülebilir. Sosyal medya ebeveynleri kendilerini; “prensesin annesi”, “şehzadenin annesi”, “akademik anne”, “becerikli anne”, “bilgili baba” gibi sıfatlarla tanımlamaktadır.¹² Böylece kendilerini toplumda var edecek bir kimlik yaratmakta ve “anneliğin, [ve babalığın] kişisel tatmin elde etme, başarılı olma ya da takdir edilme olarak algılandığı anlaşılmaktadır.”¹³

Çocukların sosyal medyada paylaşılmasının ekonomik bir yönü olabilir. Sosyal medya ebeveynlerinin ticari işletmelerle ekonomik çıkara dayalı bir ilişki geliştirdiği söylenebilir. Markalar, sosyal medya fenomeni ebeveynleri kullanarak hedef kitlelerine daha samimi, kişisel reklamlar sunmakta ve sosyal medyadaki görünürlüklerini arttırmaktadır. Sosyal medya ebeveynlerinin ise paylaşımlarıyla ebeveynliği bir mesleğe dönüştürdüğü öne sürülebilir. Paylaşımlarda markaların etiketlenmesi, ürün yerleştirme yöntemi kullanılması, açıkça ürün veya hizmet tavsiye edilmesi, markaların etkinliklerine katılıp buradan yapılan paylaşımlardan ücret alınması, ticari işletmenin sunduğu ürün veya hizmetin bedavaya kullanılması gibi pratiklerle ebeveynliğin metalaştırıldığı gözlemlenmiştir.¹⁴ Vahşi kapitalizm ebeveynliği de etkisi altına almaya başlamıştır.

¹² Yaşar Üniversitesi, “Sosyal medyanın dijital babaları”, 1.1.2019, <https://haber.yasar.edu.tr/teknoloji/sosyal-medyanin-dijital-babalari.html>, erişim 25.10.2019; Onedio, “Kim Bu İnsanlar, Neden Binlerce Takipçileri Var? Paylaştıkları ve Yaptıklarıyla Her Daim Merak Edilen 16 Instagram Annesi”; Duygulu, s. 438-439

¹³ Duygulu, s. 439

¹⁴ “Blogger olmak, deneyimlerin paylaşılmasıyla sınırlı kalmış olsaydı sorun yoktu. Ancak artık neredeyse uzman görüşü gibi paylaşımlara yönelmeye başlayınca sorunlar da başlamış oldu. Öncelikle ‘anne olmak’ gibi bir meslek çıktı. Oysa anne olmak bir meslek değildir. Anneliğin reklamı olmaz. Hâlbuki bazı Blogger annelerin kendi annelikleri üzerinden diğer anneleri yargıladıklarını, yönlendirdiklerini hatta ‘En iyi anne benim’ tutumları sergilediklerini, ayrıca açık ya da gizli ürün reklamları yaptıklarını görüyoruz. Deneyim paylaşmak artık ürün tanıtımı yapmaya, üstelik bunu da çocukları üzerinden yapmaya dönüştü! Birçok Blogger annenin; psikolog, diyetisyen, doktor gibi paylaşımlar yapması, hem onlar hem de onları takip edenler açısından son derece sakıncalı. Çocuklar büyüyünce onlara neden reklam ve tanıtım malzemesi haline geldiklerini, neden onlar üzerinden para kazanıldığını anlatmak mümkün olmayacak.” Hürriyet, “Blogger anneler teşhirci mi?”, 8.8.2017, <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/omur-kurt/blogger-anneler-teshirci-mi-40513007>, erişim 23.10.2019

Medyaya yansıyan benzer yönde ithamlar için: Vatan, “Blogger’ anneye çocuk istismarı suçlaması!”, 30.6.2017, <http://www.gazetevatan.com/-blogger-anneye-cocuk-istismari-suclamasi--1080670> gündem /, 23.10.2019

“... kapitalist toplumsal ilişkiler sistemi içinde her mal ya da hizmetin bir metaya dönüştüğü bu çağda anneliğin de metalaştığı görülmektedir. Tüketim kültürü ekseninde; yeni medyanın oluşturduğu yeni mesleklere anneyi de dahil etmesi, ‘anneliği bir yarış mekanizması’ haline getirmiştir. Bunun sonucunda markalar ‘en iyi anne olma motivasyonu’ bağlamında pazarlama stratejileri geliştirmiştir... Instagram anneliği denen ‘örnek anne algısının’ en iyi anne olmak isteyen anneleri tüketime teşvik ettiği görülmektedir.¹⁵”

3. Ebeveynlerin Çocuklarını Sürekli İnternet’te Paylaşmasının Çocuk Hakları Üzerindeki Olumsuz Etkisi

Bu başlık, ebeveynlerin çocuklarını konu edinen sosyal medya paylaşımlarının çocuklar üzerinde nasıl bir tesir doğurabileceğini irdeleyecektir. Konuya ilişkin danışılması gereken ilk paydaşın çocuklar olması gerektiği düşünülmektedir. Microsoft’un aralarında Türkiye’nin de yer aldığı yirmi beş ülkede gerçekleştirdiği araştırmaya göre, çocukların yüzde kırk ikisi ebeveynleri tarafından sosyal medyada paylaşılmalarını bir sorun olarak görmektedir. Çocukların yüzde on biri bunu ciddi, yüzde on dördü orta ölçekte ve yüzde on yedisi küçük bir problem olarak nitelemiştir.¹⁶

Çocuğunun komik, şirin, ilgi çekebilecek anlarını kaydetmek için ebeveynin elinde devamlı akıllı telefon bulunması onun çocuğuyla ilişkisini olumsuz yönde etkileyebilir. On bir yaşındaki Ellen’in ebeveynleri onun birçok hatırasını sosyal medyaya yüklemiştir. Kendini Google’da aratınca İspanyolca derslerinden yüzme notlarına kadar çok sayıda kişisel verisine rastlayan Ellen durumdan son derece rahatsız olmuştur. Ellen artık çevresinde akıllı telefon olduğunda fotoğrafının çekilip İnternet’e yüklenebileceğinden dolayı gergin hissettiğini söylemiştir.¹⁷

¹⁵ Rengim Sine, Damla Parlak Yorgancı, “Yeni Medya ve Metalaşan Annelik: Instagram Anneliği Üzerine Bir Odak Grup Çalışması”, Route Educational and Social Science Journal, Cilt 4, Sayı 8, 2017, s. 410

¹⁶ Microsoft, “Teens say parents share too much about them online – Microsoft study”, 9.10.2019, https://blogs.microsoft.com/on-the-issues/2019/10/09/teens-say-parents-share-too-much-about-them-online-microsoft-study/#_ftn1, erişim 24.10.2019

¹⁷ The Atlantic, “When Kids Realize Their Whole Life Is Already Online”, 20.02.2019, <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2019/02/when-kids-realize-their-whole-life-already-online/582916/>, erişim 24.10.2019

Bu durum gözetim anksiyetesi teorisini çağrıştırmaktadır. Kurama göre her gün paylaşılan tüm veriler kişiyi çok fazla açığa vururken diğer yandan onu yanlış şekilde tanıtmakta böylece kişide kaygıya neden olmaktadır.¹⁸

Çocuğun hayatının her anının durmaksızın kayıt altına alınması, bunun sosyal medyada paylaşılması ve bu pratiğin sosyal medya beğenileriyle takdir edilmesi, çocukların, özel hayatın gizliliği ve makul mahremiyet beklentisi gibi kavramları yanlış anlamasına sebebiyet verebilir. Rol modeli olarak görülen ebeveyninin¹⁹ sosyal medyada daima paylaşım yaptığını gözlemleyen çocuk bunu bir norm olarak algılayabilir, dijital kimliğine fazlaca bağlanabilir ya da bu hüviyeti zorla benimsemek durumunda kalabilir.²⁰ Diğer yandan, çoğu kişinin sosyal medyadaki görünümüyle gerçek dünyadaki yaşamı arasında ayırım vardır. Çocuğun gerçek kimliğinden ziyade dijital kimliğini benimsemesi ya da sosyal medyadaki imajını içselleştirmek zorunda bırakılması onda psikolojik sorunlara yol açabilir.²¹

Sosyal medya ebeveynleri yaptıkları paylaşımlardan dolayı çocuklarının mutluluk duyduğunu belirtmiştir. Sosyal medya ebeveynlerinin bu sevincin gelecekte de devam edeceğine dair güçlü bir kanı beslediği görülmüştür.²² Sözü geçen bakış açısı çocukların birey olduğunu göz ardı

¹⁸ Kate Crawford, "The Anxieties of Big Data", 30.05.2014, <https://thenewinquiry.com/the-anxieties-of-big-data/>, erişim 24.10.2019

¹⁹ Microsoft'un araştırmasında çocukların çevirim içi dünyadaki davranışları konusunda kimi rol modeli olarak benimsediği sorusuna çocukların yüzde sekseni ebeveynlerim şeklinde yanıtlamıştır. Microsoft, "Teens say parents share too much about them online – Microsoft study"

²⁰ "Her yaşı ve her anı fotoğraflanan, komik videoları çekilen, binlerce insanın kendisini izlediği, tanıdığı ve yorum yaptığı çocuklar, kendileri de birer fenomen olan blogger anneleri tarafından sosyal medya fenomeni haline getirilmektedirler. Kendileri adına oluşturulan bu hesapları yönetmek ve fotoğraf/video paylaşımları yapmak, yaşları ve eğitimleri göz önüne alındığında çocukların kendi başlarına yapamayacağı bir eylemdir. Çocukları kendi kimliklerinin dışında farklı bir imajın içine yerleştirmek ise onlara aynı zamanda sanal kimlikler oluşturmak anlamına gelmektedir." Duygulu, s. 439

²¹ "Sosyal medyada kişilerin görünmek istedikleri dijital kimlikleriyle var olmaları, aslında gerçeklikten uzak sanal bir toplum oluşmasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla sosyal medyada kendisini takip eden kişilerle ve onların olumlu görüş ve düşünceleriyle tatmin olan, gündelik yaşamını sosyal medyadaki görünürlüğüyle sürdüren kişilerde 'narsizm', 'paranoya', 'depresyon', 'anksiyete' gibi psikolojik sorunların arttığı gözlemlenmektedir." Duygulu, s. 446

²² Hürriyet, "Blogger anneler teşhirci mi?"

etmektedir.²³ Her anı kaydedilerek, paylaşılarak ve bundan takdir alarak büyüyen çocukların “modaları geçtikten sonra” hayatlarına ne şekilde devam edeceğini zaman gösterecektir. Ancak yaşanacak ilgi kaybının çocuklarda psikolojik sorunlara sebep olabileceği öne sürülmüştür.²⁴

İnternet görünürlüğü ve dijital ilginin çocuklar üzerinde nasıl bir tesire yol açabileceğini kestirmek kolay olmamakla birlikte dördüncü sınıf öğrencisi Nate’in beyanları bu hususa kısmen ışık tutabilir. Nate, kendini Google arama motorunda aratmış, adının geçtiği ve geçen yıl sınıf arkadaşlarıyla yaptığı yemeğin haberine rastlamıştır. Nate hissiyatını: “*Şaşırdım, gerçekten çok şaşırdım, beni ünlü hissettirdi... gazetedeyim diyerek gidip yeni arkadaşlar edinmeliyim*” şeklinde dile getirmiş, habere rastladığından bu yana birkaç ayda bir kendini Google’da aradığını belirtmiştir.²⁵

Çocuklarının fotoğraf ve videolarını sürekli İnternet’e yükleyen ebeveynlerin göz ardı ettiği nokta İnternet’e yüklenen içeriklerin “kamu

²³ “Dikkat edilirse, çocuklar ergenlik dönemine kadar ailelerinin okulda ve sosyal ortamlarda yanlarında bulunmalarını isterler ve sorun çıkarmazlar. Ancak ergenlik dönemine gelindiğinde özerklik duygusu ve arkadaş ortamlarının da etkisiyle bundan rahatsız olurlar. Okula annesiyle gelen çocuğa ‘ana kuzusu, süt çocuğu’ gibi yakıştırmalar yapılır. Bu dönemde çocuklar; fiziksel, cinsel ve sosyal farkındalıklarının da gelişmesiyle birlikte ailelerinin her an yanında olmasından kaçınmaya başlarlar. Annelerinin okula gelmesini bile istemezken, arkadaş ortamlarında kendilerine yer edinirken ve bireyselleşirken, bebeklik ve çocukluk dönemlerine ait fotoğraflarının sanal ortamlarda yer bulması onların psikolojik durumunu olumsuz olarak etkileyebilir. Ayrıca anne babaların fotoğrafın altına yaptıkları ‘bebeğim’, ‘minik prensim’, ‘uğur böceğim’ vb. tanımlamalar, çocukların arkadaşlarının gözünde küçük düşmüş hissetmelerine yol açabilir, çocukları çeşitli yakıştırmalara maruz bırakabilir. Bundan dolayı çocuklar, fotoğraflarını paylaşan ailelerine öfkelenebilirler. Dolayısıyla sosyal ağlarda çocukların fotoğraflarını paylaşmanın, çocukları gelecek yıllarda böyle bir duruma düşürme riski bulunmaktadır.” Duygulu, s. 439-440

Annesinin kendini konu edinen sosyal medya paylaşımını gördükten sonra hüsrana uğrayan ve sosyal medyayı bırakan bir çocuğun yazısı için: fastcompany.com, “I’m 14, and I quit social media after discovering what was posted about me”, 18.03.2019, <https://www.fastcompany.com/90315706/kids-parents-social-media-sharing>, erişim 24.10.2019

²⁴ Şengül Hablemitoğlu, “Çocuk Hakları İhlali ve Çocukların İstismar Alanı Olarak “Sosyal Medya” (Bölüm II)”, 11.07.2016, <https://www.linkedin.com/pulse/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1-ihlali-ve-%C3%A7ocuklar%C4%B1n-istismar-alan%C4%B1-ii-hablemito%C4%9Flu>, erişim 24.10.2019

²⁵ İlgili beyanlar 20 sayılı dipnotta dile getirildiği üzere, “gündelik yaşamını sosyal medyadaki görünürlüğüyle sürdüren kişilerde ‘narsizm’, ‘paranoya’, ‘depresyon’, ‘anksiyete’ gibi psikolojik sorunların arttığı” teşhisiyle değerlendirilmelidir. Çocuğun beyanları için bakınız: The Atlantic, “When Kids Realize Their Whole Life Is Already Online”

malı” haline dönüştüğü ve kontrolünün son derece zor olduğudur.²⁶ Bu yargıyı doğrulayan örnekler mevcuttur. Bunlardan ilki çevirim içi kimlik hırsızlığıdır. Ebeveynler çocuklarına ait içerikleri sosyal medyaya yüklemiş, üçüncü kişiler de farklı sosyal medya hesapları aracılığıyla bu fotoğraf ve videoları kendi çocuklarına aitmiş gibi paylaşmıştır.²⁷

Başka bir örnek, bir bebeğin fotoğrafının İnternet meme²⁸ halini almasına ilişkindir. Bir anne, Ağustos 2007’de on bir aylık bebeğinin yüz ifadesinin fotoğrafını çekmiş, bunu kişisel Flickr²⁹ hesabına ve Getty Images’e³⁰ yüklemiştir. Bu fotoğraf Ocak 2008’den itibaren sosyal paylaşım sitelerinde görülmeye başlanmış, sonrasında önde gelen sosyal medya forumu Reddit’te yer bulmuş ve bir İnternet meme biçimini almıştır. Bahsi geçen fotoğraf Flickr ve Getty Images’den kaldırılmıştır. Annenin tüm çabasına rağmen İnternet’te hızla yayılmaya devam eden İnternet meme³¹ hakkında bugün Google Arama’da 427 milyon sonuç çıkmaktadır.³²

²⁶ Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu gibi düzenlemeler; kişisel verilerin korunması, unutulma hakkı ve mahremiyet hakkına gün geçtikçe daha fazla önem verilmeye başlanması olumlu gelişmeler olmakla birlikte günümüzde İnternet’e yüklenen içeriklerin kontrolünün halen son derece güç olduğu söylenebilir.

²⁷ Kylie Rymanowicz, “Sharenting: The downside to posting about your children on social media”, 1.10.2018, <https://www.canr.msu.edu/news/sharenting-the-downside-to-posting-about-your-children-on-social-media>, erişim 24.10.2019; Quartz, “Instagram’s ‘digital kidnappers’ are stealing children’s photos and making up new lives”, 25.10.2018, <https://qz.com/1434858/digital-kidnapping-is-a-reminder-of-the-dangers-of-social-media/>, erişim 24.10.2019

²⁸ İnternet meme “İnternet üzerinde anonim olarak yayılan olgulara verilen isimdir... İngilizce’de yer alan meme kelimesi, ‘kopyalanan’ anlamına gelen Eski Yunanca mimeme kelimesinin kısaltılmış halidir. Kelimenin Türkçesi henüz bulunmadığından ve kullanılmadığından İnternet ortamında İngilizce’den geldiği şekilde kullanılmaktadır. İnternet geyikleri [memeleri], İnternette yayılmaya müsait olan her türlü olgu olabilir. Herhangi bir link, İnternet sitesi, resim, yazı veya söz öbeği bir İnternet geyiği haline gelebilir. Geyiklerin yayılma şekli genelde forumlar, sosyal paylaşım siteleri, bloglar, e-postalar yoluyla gerçekleşir.” https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0internet_fenomeni, erişim 15.10.2019

²⁹ Flickr bir resim ve video barındırma sitesidir.

³⁰ Getty Images bir stok fotoğrafçılık ajansıdır.

³¹ <https://knowyourmeme.com/memes/success-kid-i-hate-sandcastles#fn6>, erişim 24.10.2019

³² İlgili arama 24.10.2019’da kişisel hesaplardan çıkılıp çerezler temizlendikten sonra Google Incognito modunda yapılmıştır.

İnternet'e yüklenen içerikler Google'ın son derece gelişmiş algoritmaları³³ aracılığıyla taranmakta, dizine eklenmekte ve arama sonucu olarak sunulmaktadır.³⁴ Böylece, çocukların fotoğraf ve videoları da dâhil olmak üzere İnternet'e yüklenen her içerik tüm İnternet kullanıcıları tarafından (zaman ve mekân kısıtlaması olmadan) nispeten kolayca bulunabilir. Sonuç olarak, bir annenin bebeğinin fotoğrafını İnternet'e yüklemesi, çocuğunun evrensel çapta bir komedi imajına dönüşmesine sebep olmuş, annenin mücadelesi bunun önüne geçememiştir.³⁵

Son günlerde tartışılan bir konu İnternet'e yüklenen çocuk fotoğraflarının yüz tanıma sistemlerini³⁶ geliştirmek için hukuka aykırı şekilde kullanılmasıdır. Çocukların Flickr'a yüklenen fotoğraflarının izin alınmaksızın ve hukuka aykırı şekilde yüz tanıma sistemlerini eğitmek için kullanıldığı iddia edilmiştir. Bir güvenlik açığı sebebiyle gizli olarak etiketlenen fotoğrafların da bu süreçte kullanılabildiği öne sürülmüştür. Bir başka ifadeyle, ebeveynlerin sosyal medyaya yüklediği hatta gizli olarak kategorilendirdiği çocuk fotoğraflarının ticari şirketlerin gözetim teknolojisini geliştirmek için faydalandığı verilere dönüştüğü iddia edilmektedir.³⁷

³³ Algoritma basit bir şekilde: "Girdi unsurlarından sonuç elde etmeye yarayan sonlu mantiki işlem ve komutlardır (resmi kurallar takımıdır). Bunlar otomatikleştirilmiş bir çalışma işlemi ve makine öğrenimine dayanarak dizayn edilmiş modellerin objesi olabilir" şeklinde tanımlanabilir. <https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/glossary>, erişim 7.10.2019

³⁴ Google Arama'nın işleyişi hakkında ayrıntılı bilgi için: <https://support.google.com/webmasters/answer/70897?hl=tr>, erişim 24.10.2019

³⁵ Bahsi geçen durum cimbızla seçilmemiştir ve benzer çok sayıda olaya İnternet'te kolayca rastlanabilir. Benzer örnekler için bakınız: The Sun, "I FLIPPED OUT" Remember the 'Disaster Girl'? Zoe Roth, the face behind the meme, speaks out about her bizarre fame", 18.07.2016, <https://www.thesun.co.uk/living/1463344/remember-the-disaster-girl-zoe-roth-the-face-behind-the-meme-speaks-out-about-her-bizarre-fame/>, erişim 24.10.2019; <https://knowyourmeme.com/memes/first-day-on-the-internet-kid>, erişim 24.10.2019; https://en.wikipedia.org/wiki/Bad_Luck_Brian, erişim 24.10.2019

³⁶ Yüz tanıma sistemlerinin genel olarak iki amacı vardır. Bunlar ya bilinmeyen bir yüzün kimliğini tespit etmek ya da daha önceden tanımlanmış bir yüzü doğrulamaktır. Bu süreçte fotoğraf, video veya gerçek zamanlı görüntüler kullanılabilir. Sistemin çalışma sürecinde genellikle şu adımlar izlenmektedir. Sistem bir yüz görüntüsünü alır, yüzün farklı kısımları (göz, kaş, burun vb.) arasındaki mesafeyi ölçer ve bunu nümerik bir koda dönüştürür. Son adımda bu kodu veri tabanındaki bir imge ile eşleştirmeye çalışır. Bazı yüz tanıma sistemleri eşleşme olasılığı skorunu da hesaplayabilir. <https://www.fff.org/tr/pages/face-recognition>, 24.10.2019

³⁷ The New York Times, "How Photos of Your Kids Are Powering Surveillance Technology", 11.10.2019, <https://www.nytimes.com/interactive/2019/10/11/technology/flickr-facial-recognition.html>, erişim 24.10.2019

Çocukların fotoğraf ve videolarının İnternet'e yüklenmesinde karşılaşılan bir başka sorun pedofilidir. Bir anne tuvalet eğitimi sırasında çocuklarının fotoğrafını çekmiş ve İnternet'e yüklemiştir. Üçüncü kişiler fotoğrafı indirip bazı değişiklikler yaptıktan sonra pedofililer tarafından sıklıkla kullanılan bir İnternet sitesine yüklemiştir.³⁸ Bir başka çocuğun büyük anne ve babası, torunlarının fotoğrafını Facebook sayfalarında kamuya açık şekilde paylaşmıştır. Çocuğun annesi kısa bir süre sonra bahsi geçen fotoğrafın pedofililerin kullandığı bir İnternet sayfasında sergilendiğini öğrenmiş ve hissiyatını travma olarak nitelemiştir.³⁹ Bu hikâyeler bireysel olaylar değildir. Avustralya E-Güvenlik Komiseri'nin demecine göre ebeveynlerin İnternet'e yüklediği çocuk imgelerinin kayda değer kısmı pedofili sitelerine taşınmıştır. Bu fotoğraflar "jimnastikçi", "plajdaki çocuklar" gibi etiketlerle kategorilendirmiştir.⁴⁰

Sorunun ölçeğini kavrayabilmek için bazı açıklamalara ve istatistiklere bakmak faydalı olabilir. Facebook, Temmuz 2018 – Mart 2019 arasında çocuk çıplaklığı ve çocukların cinsel istismarı nedeniyle yirmi bir milyon içeriği platformundan kaldırılmıştır.⁴¹ Birleşik Krallık Polis Şefleri Konseyinde çalışan bir yetkilinin 2017'deki açıklamasına göre çocuk istismarı görüntüleri sebebiyle Birleşik Krallık polisi ayda dört yüzden fazla kişiyi tutuklamakta ve beş yüz civarında çocuğu koruma altına almaktadır. Yetkilinin demecine göre polis eşi benzeri görülmemiş sayıda çocuk istismarı vakasıyla ilgilenmekte, tüm çabalarına rağmen yaptıkları buzdağının görünen ucundaki sorunları bile çözememektedir.⁴² Dahası, çocuk istismarı imgeleri genelde bire bir iletişimle, şifreli

³⁸ Steinberg, s. 847-848

³⁹ The Telegraph, "Parents discover children's Facebook photos on Russian paedophile website", 13.01.2015, <https://www.telegraph.co.uk/news/uknews/crime/11342175/Parents-discover-childrens-Facebook-photos-on-Russian-paedophile-website.html>, erişim 24.10.2019

⁴⁰ The Sydney Morning Herald, "Millions of social media photos found on child exploitation sharing sites", 30.07.2015, <https://www.smh.com.au/national/millions-of-social-media-photos-found-on-child-exploitation-sharing-sites-20150929-gjxe55.html>, erişim 24.10.2019

⁴¹ Facebook şeffaflık raporunun ilgili bölümü için bakınız: <https://transparency.facebook.com/community-standards-enforcement#child-nudity-and-sexual-exploitation>, erişim 24.10.2019

⁴² National Police Chiefs' Council, "The scale of child sexual abuse means we cannot solely prosecute our way out", 28.2.2017, <https://news.npcc.police.uk/releases/the-scale-of-child-sexual-abuse-means-we-cannot-solely-prosecute-our-way-out>, erişim 24.10.2019

ve sofistike yöntemlerle paylaşılmaktadır.⁴³ Bu yüzden çocukların fotoğraf ve videolarının çocuk istismarı imgesine dönüşümü çoğu zaman tespit edilmemektedir.

Siber dünyaya yüklenen içeriklerin tamamen silinmesinin neredeyse imkânsız olması, çocuk istismarı imgesinin yıllar boyu İnternet’te kalmasına ve tekrar tekrar görüntülenmesine sebep olmaktadır. Bu çocukta hayat boyu sürecek bir travmaya yol açabilir.⁴⁴ Ebeveynlerin çocuklarının fotoğraf ve videolarını yalnızca yakın çevreleriyle paylaşması da sıkıntılara yol açabilir. Çünkü çocuk istismarı vakularının dikkate değer kısmı çocuğu veya aileyi tanıyan kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir.⁴⁵

Çağımızda İnternet görünürlüğünün gün geçtikçe önem kazandığı yadsınmamakta, dijital mahremiyeti etkileyen faktörlerin değiştiği görülmekte ve mahremiyet hakkının etkin şekilde korunmasının zorlaştığı bir dönemde yaşadığımız düşünülmektedir. Ebeveynlerin çocuklarının fotoğraf ve videolarını sosyal medyaya yüklemesi, çocuklara silinmesi güç dijital dövme yaptırımlarıyla eş değer görülebilir.⁴⁶ Diğer ifadeyle, çocukların fotoğraf ve videolarının ebeveynler tarafından İnternet’e yüklenmesi, bu imgelerin zaman ve mekân açısından sürekli erişilebilir ve asla unutmayan bir dijital hafızada yer almasıyla sonuçlanmaktadır. Bu nedenle, çocukları konu edinen bir paylaşım yapmadan etraflıca düşünülmesi tavsiye edilmektedir. Ancak ebeveynler çocuklarının mahremiyeti için endişelense bile çocuklarının imajını İnternet’te paylaşmaya

⁴³ UNICEF, Child Safety Online Global challenges and strategies, UNICEF, Mayıs 2012, s. 14, https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/ict_techreport3_eng.pdf, erişim 24.10.2019

⁴⁴ İbid.

⁴⁵ Milliyet, “Çocuklara kötülük hep tanıdıklardan!”, 27.6.2018, <http://www.milliyet.com.tr/gundem/cocuklara-kotuluk-hep-tanidiklardan-2695755>, erişim 24.10.2019, T24, “Çocuklara cinsel tacizde bulunanların yüzde 78’si tanıdık!”, 3.3.2012, <https://t24.com.tr/haber/cocuklara-cinsel-tacizde-bulananlarin-yuzde-78si-tanidik,198449>, erişim 24.10.2019

⁴⁶ The Guardian, “The ‘sharent’ trap – should you ever put your children on social media?”, 24.05.2018, <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2018/may/24/sharent-trap-should-parents-put-their-children-on-social-media-instagram>, erişim 24.10.2019

devam etmektedir. Bunun nedeni, paylaşımın yarattığı olumlu sonuçların olumsuzlara baskın geldiğine yönelik inançtır.⁴⁷

Ebeveynlerin çocuklarını konu edinen paylaşımlarının öngörülen-den fazla bilgiyi açığa vurduğu öne sürülmüştür.⁴⁸ Bir araştırmaya göre ebeveynlerin yüzde elli altısı çocukları hakkında utanç verici bilgi, yüzde yirmi yedisi ise çocuklarının uygunsuz fotoğraflarını paylaşmıştır.⁴⁹ Çocukların İnternet'teki geçmişinin geleceği sorunlara yol açabilir. Bir araştırmaya göre ABD'deki şirketlerin dörtte üçü işe başvuran adayları İnternet'ten soruşturmakta, bir başka araştırmaya göre ABD'deki işverenlerin yüzde yetmiş dokuzu, üniversitelerin beşte biri ve hukuk okullarının yüzde kırkı adaylarını İnternet'ten araştırmaktadır.⁵⁰ Çocuklar yetişkinliğe evrildikçe eğitim ve iş amaçlı başvurular yapacaktır. Bu başvurular ele alınırken ebeveynlerin paylaşımları sayesinde kamuya açık bilgi haline gelen çocuğun utanç verici ve uygunsuz anları bir faktör olarak değerlendirilecek belki de başvurunun reddedilmesine yol açacaktır.⁵¹

Google'ın eski icra kurulu başkanı Eric E. Schmidt'in çarpıcı açıklamaları tartışmayı zenginleştirebilir: *"Her şeyin herkes tarafından daima bulunabilir, bilinebilir olmasının ve herkes tarafından sürekli olarak kayıt altına alınmasının neye yol açacağını toplumun anladığını sanmıyorum."*⁵² Schmidt'e göre günümüzün çocukları sosyal medyada bir şamata şeklin-

⁴⁷ London School of Economics and Political Science Department of Media and Communications, What do parents think, and do, about their children's online privacy? Parenting for a Digital Future: Survey Report 3, Mayıs 2018, s. 1, http://eprints.lse.ac.uk/87954/1/Livingstone_Parenting%20Digital%20Survey%20Report%203_Published.pdf, erişim 24.10.2019

⁴⁸ Forbes, "Your Instagram Posts Might Reveal A Lot More About You Than You Intend To Share", 26.3.2019, <https://www.forbes.com/sites/jessicabaron/2019/03/26/your-instagram-posts-might-reveal-a-lot-more-about-you-than-you-intend-to-share/#705bdb02d1fe>, erişim 24.10.2019

⁴⁹ Steinberg, s. 848

⁵⁰ Can Yavuz, İnternet'teki Arama Sonuçlarından Kişisel Verilerin Kaldırılması Unutulma Hakkı, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, Nisan 2018, s. 24

⁵¹ The Telegraph, "Half of employers 'reject potential worker after look at Facebook page'", 11.1.2010, <https://www.telegraph.co.uk/technology/facebook/6968320/Half-of-employers-reject-potential-worker-after-look-at-Facebook-page.html>, erişim 24.10.2019

⁵² Can Yavuz, İnternet'teki Arama Sonuçlarından Kişisel Verilerin Kaldırılması Unutulma Hakkı, s. 23

de yer almaktadır. Bu nedenle çağımızın çocukları yetişkinliğe eriştiğinde bu geçmişten kurtulmak için otomatikman adını değiştirme hakkına sahip olmalıdır.⁵³

4. Ebeveynlik Haklarıyla Çocuk Haklarını Dengelemek

Gerek Türk⁵⁴ gerekse Avrupa⁵⁵ hukukunda ebeveyn çocuğun kişisel verilerinin koruyucusu pozisyonundadır. Ancak çocuğun kişisel verilerinin muhafızının her durumda çocuğun yararını gözettiği varsayımı doğru olmayabilir. Çocuğun hakları ile ebeveynlik haklarının çatıştığı uyumsuzluklar meydana gelebilir. Bu başlıkta çocukların her anını sosyal medyaya yükleyerek onların hayatını adeta Truman Show filmine çeviren ebeveyn paylaşımlarına karşı hukukun ne şekilde çözüm sunabileceği incelenmiştir.

Türkiye’de meydana gelen bir hukuki uyumsuzluk makalenin odağıyla yakından alakalıdır. Instagram’da çok sayıda takipçisi olan ve daima çocuklarını paylaşan bir sosyal medya annesi, eşine boşanma davası açmıştır. Davalı taraf, eşinin sosyal medya aracılığıyla çocuklarını reklam malzemesi yapıp istismara davet çıkardığını iddia ederek çocukların velayetini talep etmiştir. Mahkeme ara kararıyla çocukların velayetini babaya vermiş ve annenin çocuklarını sosyal medyada paylaşmasını ya-

⁵³ İbid.

⁵⁴ Örneğin, Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesi ve Mahremiyetinin Sağlanması Hakkında Yönetmelik madde on beş fıkra dört şu şekildedir: “Anne veya babanın, onbeş yaş altındaki çocuklarının kişisel sağlık verilerine erişimleri için diğer ebeveynin onayı gerekir. Evliliğin sona ermiş olması hâlinde velayet hakkını kullanma yetkisine sahip bulunan ana veya baba, çocuğun kişisel sağlık verilerine erişimi için diğer tarafın onayına ihtiyaç duymaz.”

⁵⁵ Avrupa Veri Koruma Tüzüğü madde sekiz şu şekildedir:

“1. 6(1) maddesinin (a) bendinin uygulandığı hallerde, doğrudan bir çocuğa bilgi toplumu hizmetleri sağlanması ile ilgili olarak, çocuğun en az 16 yaşında olması halinde, ilgili çocuğun kişisel verilerin işlenmesi hukuka uygundur. Çocuğun 16 yaşından küçük olması halinde, söz konusu işleme faaliyeti, ancak rızanın çocuk üzerinde velayet hakkı bulunan kişi tarafından verilmesi veya onaylanması halinde ve verildiği veya onaylandığı ölçüde hukuka uygundur.

Üye devletler, 13 yaştan küçük olmamak kaydıyla, bu amaçlara yönelik olarak kanunla daha küçük bir yaş belirleyebilir.

2. Bu durumlarda, kontrolör mevcut teknolojiyi dikkate alarak rızanın çocuk üzerinde velayet hakkı bulunan kişi tarafından verildiğini veya onaylandığını doğrulamak adına makul çaba sarf eder.

3. 1. paragraf bir çocuğa ilişkin bir sözleşmenin geçerliliği, oluşturulması veya etkisi ilgili kurallar gibi üye devletlerin genel sözleşme hukukunu etkilemez.”

saklamıştır. Mahkeme bir sonraki celsede pedagog raporuna dayanarak çocukların velayetini anneye vermiş ve sosyal medya paylaşım yasağını sürdürmüştür.⁵⁶ Bahsi geçen annenin çocuklarını sosyal medyada paylaşmayı bıraktığı gözlemlenmiştir.⁵⁷

Mahkemenin kararı hakkında tüm dosyaya erişilemediğinden net bir yorum yapmak güçtür. Ayrıca, velayetin kime verileceğine karar verilirken çok sayıda kriterin gözetilmiş olması muhtemeldir. Çocukların aralıksız olarak sosyal medyada paylaşılması bu faktörlerden yalnızca birisidir ve kararı ne ölçüde etkilediğini kestirmek zordur. Sosyal medya ebeveynliği hükme önem ölçüde tesir eden bir etken olarak göz önünde bulundurulduysa iki ihtimal ön plana çıkmaktadır. İlk olasılık olarak velayetin sosyal medya yasağına uymasını takiben anneye verilmesi, çocukları kesintisiz olarak sosyal medyada paylaşmanın velayeti etkileyecek ölçüde bir sorun olarak görüldüğü anlamına gelebilir. Karşıt bakış açısına göre, annenin uzun süre çocuklarını sosyal medyada ölçüsüzce paylaşmasına karşın çocuklarının velayetini alabilmesi, sosyal medya ebeveyninin hareketlerinin çocuk haklarını ciddi ölçekte tehdit eden bir pratik olarak görülmediği manasına gelebilir.

Benzer bir boşanma davası İtalya’da görülmüştür. On altı yaşındaki bir çocuk, fotoğraflarının rızası olmaksızın sosyal medyada annesi tarafından paylaşıldığını belirtmiş ve annesinin ilgili fotoğraf ve yorumları İnternet’ten silmesini talep etmiştir. Mahkeme, annenin fotoğrafları kaldırmasına aksi halde para cezasına çarptırılmasına karar vermiş, annenin izin olmaksızın çocuğunun yeni imgelerini sosyal medyada paylaşmasını yasaklamış ve kararını telif hakları kanununa dayandırmıştır.⁵⁸

⁵⁶ Vatan, “‘Blogger’ anneye çocuk istismarı suçlaması!”, Cumhuriyet, “Pedagog görüşü dava seyrini değiştirdi: Mahkemeden blogger anneyi sevindiren karar”, 25.7.2017, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/788721/Pedagog_gorusu_dava_seyrini_degistirdi_Mahkemeden_blogger_anneyi_sevindiren_karar.html, erişim 24.10.2019

⁵⁷ İlgili birey ve çocuklarının kişisel verilerinin korunması için bu dipnotta bahsi geçen sosyal medya hesabının ayrıntılarına yer verilmemiştir.

⁵⁸ The Independent, “Woman faces £9,000 fine if she posts pictures of her son on Facebook”, 12.1.2018, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/facebook-fines-woman-son-photos-post-social-media-court-italy-rome-a8155361.html>, erişim 24.10.2019; Euronews, “Mum faces €10,000 fine if she shares pictures of her son on Facebook”, 9.1.2018, <https://www.euronews.com/2018/01/09/mum-faces-10-000-fine-if-she-shares-pictures-of-her-son-online>, erişim 24.10.2019

Bu davanın tüm ayrıntılarına erişilemediğinden net bir hukuki çıkarım yapmak zordur. Erişilen bilgiler ışığında, davada çocuk lehine bir karar çıkmış olmasına karşın ayrıntılara bakıldığında hükmün gözüktüğü kadar yenilikçi bir içerik taşımadığı öne sürülebilir. Çocuğun mahremiyet talebi boşanma davası sırasında gündeme gelmiş ve baba tarafından desteklenmiştir.⁵⁹ Bu yönüyle dava Türkiye'deki hukuki uyumsuzlukla benzeşmektedir. Davaların ayrıştığı yön İtalyan mahkemesinin kararını telif haklarıyla gerekçelendirmesidir. Bu sebeple, çocuk lehine çıkan karara karşın hükmün gerekçesi göz önünde bulundurulduğunda, davada çocuk hakları tartışmasının nispeten tali kaldığı ileri sürülebilir.

Makalenin konusuyla dolaylı bağlantısı olan bir uyumsuzluk Alman Federal Federal Temyiz Mahkemesinin (Bundesgerichtshof) önüne gelmiştir. Davada olaylar şu şekilde gelişmiştir: On beş yaşındaki çocuk tren çarpması sonucu hayatını kaybetmiştir. Çocuğun kaza sonucunda mı yoksa intihar ederek mi vefat ettiği konusunda bazı soru işaretleri vardır. Çocuğun arkadaşlarından ölüm haberini öğrenen Facebook çocuğun hesabını anıtlattırıştır.⁶⁰ Bu nedenle çocuğun Facebook hesabına ve mesajlarına erişilememektedir. Ebeveynler çocuklarının siber zorbalık sonucu intihar etmiş olabileceği, çocuklarının ölüm nedeninin anlaşılmasında onun Facebook hesabı ve Facebook Messenger mesajlarının gerekli bilgileri sağlayabileceği kanaatinde. Ebeveynler bu sebeple çocuklarının hesabına erişmek için Facebook'a başvurmuştur. Facebook, çocuğun mesajlarının ortaya konulması durumunda çocukla Facebook üzerinden iletişime geçen diğer kişilerin mahremiyetinin zarar göreceğini ileri sürerek talebi reddetmiştir.⁶¹

⁵⁹ BBC Türkçe, "Oğlunun fotoğraflarını izinsiz sosyal medyada paylaşan anne suçlu bulundu", 8.1.2018, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42604622>, erişim 24.10.2019

⁶⁰ Facebook'un anıtlattırma sürecine ilişkin ayrıntılı bilgi için bakınız: <https://tr-tr.facebook.com/help/1506822589577997>, erişim 24.10.2019

⁶¹ The Guardian, "Parents lose appeal over access to dead girl's Facebook account", 31.5.2017, <https://www.theguardian.com/technology/2017/may/31/parents-lose-appeal-access-dead-girl-facebook-account-berlin>, erişim 24.10.2019; Deutsche Welle, "Berlin court rules grieving parents have no right to dead child's Facebook account", 31.5.2017, <https://www.dw.com/en/berlin-court-rules-grieving-parents-have-no-right-to-dead-childs-facebook-account/a-39064843>, erişim 24.10.2019; BBC Türkçe, "Facebook ruling: German court grants parents rights to dead daughter's account", 12.7.2018, <https://www.bbc.com/news/world-europe-44804599>, erişim 24.10.2019

Uyuşmazlık yargıya taşınmış, yerel mahkeme verdiği kararda ebeveynleri haklı bulmuştur. Mahkemeye göre çocuğun Facebook verileri Alman miras hukuku çerçevesinde miras edinilebilecek özel yazışma kapsamındadır ve ebeveynlerin çocuklarının iletişimini bilme hakkı vardır. Temyizde bu karar bozulmuştur. Berlin Temyiz Mahkemesinin görüşü Facebook'un yorumuyla özdeştir: Çocuğun sosyal medya hesabının ebeveynleriyle paylaşılması çocukla iletişime geçen kişilerin “haberleşme gizliliğinin anayasal beklentisini” ihlal eder. Uyuşmazlık sonunda Federal Temyiz Mahkemesine taşınmış, yüksek mahkeme ebeveynleri haklı bulmuştur. Facebook hesabı, tıpkı günlük ve mektuplar gibi, çocuğun mirasının bir parçasıdır. Ayrıca, ebeveynler çocuklarının İnternet’te kiminle konuştuğunu bilme hakkına haizdir.⁶²

Bu davada karar gerekçesi çocuk haklarından ziyade miras hukukuna dayanmaktadır. Çocuk hakları açısından bakıldığında, ebeveynlerin çocuğun İnternet üzerinden kiminle görüştüğünü bilme hakkına sahip olduğuna hükmedilerek, ebeveyn haklarının çocuğun mahremiyet hakkı karşısında ağır bastığına karar verilmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri’nde meydana gelen, çocuğun mahremiyeti ile ebeveynlik haklarının çatıştığı bir uyuşmazlık (makalenin konusuyla dolaylı ilgisine rağmen) tartışmayı zenginleştirebilir. Nguon v. Wolf⁶³ davasındaki olayları akışı şu yönde olmuştur. On yedi yaşındaki kız çocuğu Nguon okulda bir kız öğrenciyle cinsel ilişkiye girmesi sonucu disipline sevk edilmiştir. Eyalet kanunları gereğince disiplin sürecinin adil şekilde yürütülebilmesi için ebeveynlere haber verilmelidir. Nguon, ebeveynlerinin cinsel yönelimini bilmediğini, bunun gizli kalmasını istediğini, kız arkadaşını hiçbir zaman evine getirmediğini, annesinin de okula nadiren geldiğini belirterek makul mahremiyet beklentisini vurgulamış, disiplin sürecinde cinsel yöneliminin ebeveynleriyle paylaşılmamasını talep etmiştir. Mahkemeye göre Nguon’un disipline sevk

⁶² İbid.

⁶³ United States District Court, C.D. California, 517 F. Supp. 2d 1177 (C.D. Cal. 2007), 25.7.2007

edilme nedeninin açıklanması yasal sürecin ve adil yargılanma hakkının gereğidir. Bu durum çocuğunun yüksek yararı ilkesiyle bağdaşmakta ve Nguon'un mahremiyet hakkı karşısında ağır basmaktadır.⁶⁴

Bu dava, mahremiyet hakkı ve çocuk hakları bakımından diğer davalara kıyasen daha doyurucu bir tartışma içermektedir. Ebeveynlik hakları, çocuğun (adil yargılanma) hakkının korunması ile yetişkinliğe doğru filizlenen çocuğun mahremiyeti arasındaki ikilemin çözümünün kolay olmadığı, mahkemelerin çatışan haklar arasındaki ince dengeyi bulmakta zorlandığı söylenebilir.⁶⁵ Mahkeme, ebeveynler lehine kararını çocuğun yüksek yararı ilkesiyle gerekçelendirmiştir. Mahkeme çocuğun yüksek yararı ilkesini tam ters yönde kullanarak çocuğun talebini onaylayan bir karara da imza atabilirdi. Takdirin ebeveynler lehine kullanılması on yedi yaşındaki çocuğun tercihine yeterince değer vermeyen ebeveyn odaklı bakış açısının uzantısı olarak nitelenmiştir.⁶⁶ Karar, çocuğun cinsel yönelimini yeterli derecede önemsemediğinden ayrımcılık yasağı bağlamında da eleştirilmiştir.⁶⁷

Yukarıdaki içtihatlar ışığında, çocuğun mahremiyet hakkının ebeveynler tarafından ileri sürüldüğü veya desteklendiği durumlarda mahkemelerin isteme daha olumlu yaklaştığı, çocuktan gelen mahremiyet talebine mahkemelerin görece mesafeli olduğu, çocuğun mahremiyet hakkıyla ebeveynlik haklarının çatıştığı uyumsuzluklarda çocuk hakları tartışmasının nispeten eksik kaldığı gözlemlenmiştir.

Konuya ilişkin mevzuatı incelemek yararlı olabilir. Dijital çağda çocuğun mahremiyet hakkı ile ebeveynlik hakları dengesinin mevzuatta kurulabilmesi için Afrika Çocuk Hakları ve Refahı Sözleşmesi'ne göz gezdirmek yerinde olacaktır. Afrika Çocuk Hakları ve Refahı Sözleşmesi'nin onuncu maddesi çocuğun mahremiyet hakkını güvence-

⁶⁴ Steinberg, s. 856-857

⁶⁵ İbid., s. 858

⁶⁶ İbid., s. 847

⁶⁷ American Civil Liberties Union'ın görüşü için bakınız: <https://www.aclu.org/cases/nguon-v-wolf>, erişim 24.10.2019

ye almıştır. Sözleşme'nin Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'den ayrıldığı nokta, çocuğun mahremiyet hakkı söz konusu olduğunda yasal vasilelere çocuğun davranışları üzerinde “makul” bir denetim yetkisi tanınmasıdır. Diğer deyişle, Afrika Çocuk Hakları ve Refahı Sözleşmesi gereğince ebeveyn çocuğunun mahremiyet hakkı üzerinde (Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye⁶⁸ kıyasen daha) kısıtlı bir denetim yetkisine sahiptir. Öngörülen makul denetim yetkisinin çocukların mahremiyet hakkının ebeveyn haklarına karşı dengelenmesinde hukuki dayanak oluşturabileceği düşünülmektedir.

Kimi uzmanlar bir çözüm yolu olarak ceza hukukunun kullanılabilceğini gündeme taşımıştır. Fransız kanunlarına göre başkalarının özel hayatının mahrem detaylarını izin almadan paylaşan kişi bir yıla kadar hapis cezası ve kırk beş bin Avro para cezasına çarptırılmaktadır. Bazı hukukçulara göre bu hüküm ebeveynlerin izin almadan çocuklarını sosyal medyada paylaşmasını da kapsamaktadır.⁶⁹

Türk hukukuna döndüğünde, Türk Ceza Kanunu'nun kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde kaydedilmesi, verilmesi, ele geçirilmesi ve yok edilmemesini suç olarak düzenlediği, bu suçların soruşturma ve kovuşturmasını şikâyete bağlı tuttuğu görülmektedir.⁷⁰ Yargıtay'ın içtihadı gereğince ilgili kişinin rızasına aykırı şekilde sosyal medyada fotoğrafının paylaşılması suç oluşturmaktadır.⁷¹ Milli Eğitim Bakanlığı da çocuk-

⁶⁸ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de yer alan ilgili madde şu şekildedir: “*Taraf Devletler, bu Sözleşmenin çocuğa tanıdığı haklar doğrultusunda çocuğun yeteneklerinin geliştirilmesi ile uyumlu olarak, çocuğa yol gösterme ve onu yönlendirme konusunda ana-babanın, yerel gelenekler öngörüyorsa uzak aile veya topluluk üyelerinin, yasal vasilerinin veya çocuktan hukukten sorumlu öteki kişilerin sorumluluklarına, haklarına ve ödevlerine saygı gösterirler.*”

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de çocuğun özel yaşamının gizliliği hakkına keyfi ya da haksız biçimde müdahale edilmesi durumunda ilgili hakkın ihlali gündeme gelir. Bu müdahale ebeveynlerden de gelebilir. Ancak ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada paylaşmasının çocuğun özel yaşamının gizliliği hakkına Sözleşme kapsamında keyfi veya haksız bir müdahale oluşturup oluşturmayacağı tartışmalara yol açabilir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme madde 16

⁶⁹ The Telegraph, “French parents ‘could be jailed’ for posting children’s photos online”, 1.3.2016, <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/12179584/French-parents-could-be-jailed-for-posting-childrens-photos-online.html>, erişim 24.10.2019

⁷⁰ 5237 sayılı kanun madde 135-139

⁷¹ Yargıtay 12. Ceza Dairesi, Esas: 2015/13582, Karar: 2017/3109, 12.04.2017

ların imgelerinin İnternet'te hukuka aykırı şekilde paylaşılmasının suç teşkil ettiğini tekrarlamıştır.⁷²

Yukarıda değinilen ceza hukuku mevzuatı ve yargı kararının, ebeveynlerin çocuklarının imgelerini sosyal medyada paylaşmasını kapsayıp kapsamadığı tartışmalara yol açabilir. Ancak burada bir kırmızı çizgi çekilmelidir. Ebeveynlerin çocuklarının fotoğraf ve videolarını istismara varacak ölçüde kaydetmeleri ve işlemeleri yaptırma tabi olmalıdır. Aksi durumda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 8'de koruma altına alınan özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edileceği unutulmamalıdır.⁷³

Konuyla ilgili suçların soruşturma ve kovuşturmasının şikâyete tabi olması, sosyal medyada ebeveyni tarafından durmadan İnternet'te paylaşılan çocuğun veya temsilcisinin Cumhuriyet Savcılığına başvurusunu gerektirmektedir. Sosyal medya ebeveynlerinin paylaşımlarının çocuk hakları üzerindeki olumsuz etkisine karşın, ceza hukukunun son çare olarak görülmesi gerektiği, çocukla ebeveyni arasında sosyal medya paylaşımları dışında ciddi bir sorun yoksa ebeveyni ile çocuğun ceza mahkemesinde karşı karşıya gelmesinin önemli sıkıntılara neden olacağı düşünülmektedir. Bu sebeple, sosyal medya ebeveynlerinin paylaşımlarının sona erdirilmesi için ceza hukukunun ideal ve kolay bir yöntem olmadığı söylenebilir. Benzer şekilde, çocuğun medeni kanun çerçevesinde kişilik haklarının korunması için kullanabileceği yöntemlerin⁷⁴

⁷² "Bakanlığımıza bağlı okul ve kurumlardaki yönetici, öğretmen ve öğrenciler tarafından okulda ders sırasında veya serbest zamanlarda yapılan faaliyet, eylem ve durumların görüntüsünün alındığı, sesinin kaydedildiği veya videosunun çekildiği; daha sonra bunların internet sitelerine yüklendiği veya sosyal medya ortamlarında paylaşıldığına ilişkin bilgiler Bakanlığımıza ulaşmaktadır.

... il, ilçe, okul ve kurum yöneticileri tarafından, okul veya kurumlarında görev yapan tüm personel ile öğrenim gören öğrencilerin, kişilerle ilgili her türlü ses, yazı, görüntü ve video kayıtlarının internette veya farklı dijital ya da basılı ortamda hukuka aykırı şekilde paylaşılmasının Anayasaya, uluslararası sözleşmelere ve 1739 sayılı Kanununa aykırı olduğu; bu fiillerin Türk Ceza Kanununda suç olarak düzenlenmiş olduğu hususunda bilgilendirilmesi sağlanacak ve bu durumların önüne geçilmesi için gerekli önlemler alınacaktır. Ayrıca, kişilerin psikolojik ve sosyal yönlerine olumsuz etki yapacak her türlü ses, görüntü ve video kayıtlarının genel ağ ortamlarına yüklediği ve paylaştığı tespit edilenler hakkında ilgili mevzuatı çerçevesinde gerekli yasal işlemler başlatılacak ve sonucundan Bakanlığa bilgi verilecektir." Milli Eğitim Bakanlığı, Genelge 2017/12, <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1833.pdf>, erişim 24.10.2019

⁷³ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (Büyük Daire), Söderman – İsveç, 5786/08, 12.11.2013

⁷⁴ 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu madde 24-25

de çocuğu mahkemede ebeveyni ile karşı karşıya getirmesinden dolayı sıkıntılı bir sürece yol açabilir.⁷⁵ Her iki metodun vakit alan, hukuki uzmanlık gerektiren süreçler olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu sebeple sözü geçen yöntemlerin son ve istisnai çare olarak gündeme gelmesi faydalı olabilir.

Mahkemeler tarafından uygulanabilecek, ölçülü ve aile hayatına daha az müdahale eden bir önlem Çocuk Koruma Kanunu madde beş kapsamında alınabilecek danışmanlık tedbiri⁷⁶ olabilir. Bu tedbirin avantajı cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya kendiliğinden çocuk hâkimi tarafından alınabilmesi ve çocuğun aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik olmasıdır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı da benzer bir yaklaşım sergilemektedir. Bakanlık resen harekete geçerek sosyal medyada çok sayıda takipçisi olan bir çocuğun ailesine ve çocuğa danışmanlık hizmeti vermiştir. Ayrıca Bakanlık kapsamında çocukların ekranlarda ve sosyal medyada sömürülmesini engellemek için bir Kurul kurulduğu medyaya yansımıştır.⁷⁷

5. Bir Çözüm Önerisi Olarak Çocukların Unutulma Hakkı

Unutulma hakkı hem Türk hem de Avrupa Birliği mevzuatı kapsamında güvence altına alınmış bir insan hakkıdır. Türkiye'deki kişisel verilerin korunması mevzuatı çocuklara ilişkin düzenleme içermediğinden,⁷⁸ bu başlıkta çocukların unutulma hakkına ilişkin detaylı düzenlemeleri sebebiyle Avrupa Veri Koruma Tüzüğü mercek altına alınacaktır.

⁷⁵ Burada bir başka sorun çocuğun yasal temsilcisinin kim olacağıdır. Bu durum özellikle ayırt etme gücü olmayan çocuklarda ortaya çıkmaktadır. Böyle bir durumda ya diğer ebeveyn ya da atanacak kayyım ile bu talep ileri sürülebilir.

⁷⁶ "Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir. Bunlardan; a) Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye, ... yönelik tedbirdir."

⁷⁷ Hürriyet, "Efecanlar koruma kurulu: Sömürülmelerine izin verilmeyecek", 7.9.2017, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/efecanlari-koruma-kurulu-somurulmelerine-izin-verilmeyecek-40571181>, erişim 24.10.2019

⁷⁸ Kişisel verilerin korunması mevzuatında yapılan taramada çocuktan yalnızca Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesi ve Mahremiyetinin Sağlanması Hakkında Yönetmelik madde on beş fıkra dört'te bahsedildiği görülmüştür.

Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü kişisel verilerin “tamamen kişisel veya ev faaliyeti esnasında bir gerçek kişi tarafından” işlendiği durumları kapsamamaktadır.⁷⁹ Bu düzenleme sebebiyle ebeveynler çocuklarını sosyal medyada paylaştığında, çocuklar ebeveynlerine karşı Tüzük kapsamında başvuru yapamayacaktır. Ancak Tüzük’te çocukların unutulma hakkını talep edebileceği bir yol bulunmaktadır.

Facebook, Instagram gibi sosyal medya platformları Avrupa Veri Koruma Tüzüğü madde 4/7⁸⁰ kapsamında kontrolör olarak tanımlanabilir. Veri öznesi (çocuk), Avrupa Veri Koruma Tüzüğü madde 17/1 (c) bendine⁸¹ dayanarak doğrudan Facebook, Instagram gibi (kontrolör) sosyal medya platformlarından unutulma hakkı talep edebilir. Bu talebin değerlendirilmesinde çocuğun haklarıyla çatışan hakların dengelenmesi ve talebin kabulü için veri “işleme faaliyetine yönelik ağır basan meşru bir gerekçe bulunmaması” gereklidir.⁸² Bu noktada çocuğun kişisel verilerinin korunması ile ebeveynin ifade özgürlüğü⁸³ karşı karşıya gelecek ve çatışan haklar olay bazında dengelenecektir.⁸⁴

⁷⁹ Avrupa Veri Koruma Tüzüğü madde 2/2 (c) bendi

⁸⁰ İlgili madde şu şekildedir: “kontrolör’ yalnız başına veya başkalarıyla birlikte kişisel verilerin işlenmesine ilişkin amaçlar ve yöntemleri belirleyen gerçek veya tüzel kişi, kamu kuruluşu, kurumu veya diğer herhangi bir organdır; söz konusu işleme amaçları ve yöntemlerinin Birlik ya da üye devlet hukukuna göre belirlenmesi durumunda, kontrolör veya kontrolörün belirlenmesine özgü kriterler Birlik ya da üye devlet hukukuna göre belirlenebilir;”

⁸¹ Sözü geçen madde şu şekildedir: “1. Veri sahibinin kendisi ile ilgili kişisel verilerin herhangi bir gecikmeye mahal verilmeksizin silinmesini kontrolörden talep etme hakkı bulunur ve, aşağıdaki hallerden birinin geçerli olması durumunda, kontrolörün kişisel verileri herhangi bir gecikmeye mahal vermeksizin silme yükümlülüğü bulunur:

...

(c) veri sahibinin 21(1) maddesi uyarınca işleme faaliyetine itirazda bulunması ve işleme faaliyetine yönelik ağır basan meşru bir gerekçe bulunmaması ya da veri sahibinin 21(2) maddesi uyarınca işleme faaliyetine itirazda bulunması;”

⁸² Avrupa Veri Koruma Tüzüğü madde 17/1 (c) bendi, Avrupa Veri Koruma Tüzüğü Gerekçe madde 47

⁸³ Avrupa Veri Koruma Tüzüğü madde 17/3 (a) bendi

⁸⁴ Anna Bunn, “Children and the ‘Right to be Forgotten’: what the right to erasure means for European children, and why Australian children should be afforded a similar right”, Media International Australia, 2019, Sayı 170(1), s. 39-40

İstisnai bir durum⁸⁵ olmaması halinde, çocuğun kişisel verilerinin istem ve kontrol dışında sosyal medyaya yüklenmiş olması ya da geçmişte izin verildiyse bile bu iznin geri çekilmiş olması,⁸⁶ kişisel veriler sosyal medyaya yüklendiği sırada çocuğun bunun sonuçlarını tam olarak idrak edemeyecek pozisyonda olması,⁸⁷ çocuğun kişisel verilerin işlenmesinden doğan risk, sonuç ve koruma mekanizmalarından daha az haberdar olması⁸⁸ nedeniyle çocuklardan gelen unutulma hakkı talebinin kabulünün olası olduğunu söylemek akla yatkın gözükmektedir.⁸⁹ İstatistikler bu kanıyı destekler niteliktedir. Bir araştırmaya göre çocuklar tarafından Google'a yapılan unutulma hakkı başvurularının başarı oranı yüzde yetmiş sekizdir. Bu kabul oranı diğer başvuruçuların taleplerine kıyasen oldukça yüksektir.⁹⁰

⁸⁵ İstisnai durumları düzenleyen Avrupa Veri Koruma Tüzüğü madde 17/3 şu şekildedir:

“3. 1 ve 2. paragraflar işleme faaliyeti aşağıdaki amaçlar doğrultusunda gerekli olduğu ölçüde uygulanmaz:

(a) ifade ve bilgi edinme hakkının kullanılması;

(b) kontrolörün tabi olduğu Birlik veya üye devlet hukuku çerçevesinde işleme faaliyeti gerektiren bir yasal yükümlülüğe uygunluk açısından veya kamu yararına gerçekleştirilen bir görevin yerine getirilmesi veya kontrolöre verilen resmi bir yetkinin uygulanması açısından;

(c) 9(2) maddesinin (h) ve (i) bentlerinin yanı sıra 9(3) maddesi uyarınca halk sağlığı alanındaki kamu yararı sebeplerinden dolayı;

(d) 1. paragrafta atıfta bulunulan hakkın ilgili işleme hedeflerinin yakalanmasını imkansız hale getirmesi veya yakalanmasına ciddi şekilde zarar vermesinin muhtemel olduğu ölçüde, 89(1) maddesi uyarınca kamu yararına arşivleme amaçları, bilimsel veya tarihi araştırma amaçları ya da istatistiki amaçlar doğrultusunda veya

(e) yasal iddialarda bulunulması, bu iddiaların uygulanması veya savunulması açısından.”

⁸⁶ Avrupa Veri Koruma Tüzüğü madde 7/3'e göre kişisel veri işlenmesi için verilen rızanın geri çekilmesi, rıza verilmesi kadar kolay olmalıdır.”

⁸⁷ Avrupa Veri Koruma Tüzüğü Gerekçe madde 65

⁸⁸ Avrupa Veri Koruma Tüzüğü Gerekçe madde 38

⁸⁹ Avrupa Adalet Divanının unutulma hakkı kararına göre veri öznelerinin kişilik hakları genel kural olarak İnternet kullanıcılarının bilgiye erişim hakkı karşısında ağır basmaktadır. Avrupa Adalet Divanı, Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González, C-131/12, 13.5.2014, paragraf 97

Birleşik Krallık Bilgi Komisyonu Ofisi, çocukların unutulma hakkı talebinin, özellikle de yetişkinlerin İnternet'e yüklediği içeriklere yönelik olması durumunda, başarı şansının yüksek olduğunu belirtmiştir. Information Commissioner's Office, Consultation: Children and the GDPR guidance, Versiyon 1.0 20171221, s. 49-50, <https://ico.org.uk/media/about-the-ico/consultations/2172913/children-and-the-gdpr-consultation-guidance-20171221.pdf>, erişim 24.10.2019

⁹⁰ Özel kişilerin unutulma hakkı taleplerinin yüzde kırk dördü, devlet dışında faaliyet gösteren kamuya mal olmuş kişilerin taleplerinin yüzde otuz beşi, ölmüş kişiler adına yapılan başvuruların yüzde yirmi yedisi, siyasetçi ve kamu görevlilerinin taleplerinin yüzde on birinin kabul edildiği göz önünde bulundurulursa, çocukların unutulma hakkı taleplerinin kabul edilme şansının yüksek olduğu savunulabilir Theo Bertram ve diğerleri, “Three years of the Right to be Forgotten”, s. 7, <https://elie.net/static/files/three-years-of-the-right-to-be-forgotten/three-years-of-the-right-to-be-forgotten-paper.pdf>, erişim 24.10.2019

Ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada paylaşması sorununa bir çözüm olarak ileri sürülen unutulma hakkının; ceza hukuku, çocuk hukuku ve medeni hukuk araçlarına göre bazı avantajları vardır. Öncelikle, unutulma hakkı talebi (Avrupa Birliği'nde) doğrudan kontrolöre (örneğin Google, Facebook, Instagram) başvuru yapılmasını mümkün kılmaktadır. Böylece talep nedeniyle çocuk ile ebeveyninin mahkeme-de karşı karşıya gelmesinin önüne geçilebilir. Talebin doğrudan sosyal medya platformlarına yapılabilmesi süreci daha kolay, hızlı ve ucuz bir hale getirmektedir.

Diğer yandan sözü geçen çözüm önerisini Türkiye'de hayata geçirmek mümkün gözükmemektedir. Çünkü unutulma hakkı Türkiye'de ancak mahkemelere başvurulup dava açılarak tatbik edilmektedir. Dahası, Türkiye'de unutulma hakkı erişim engelleme yöntemiyle uygulanmaktadır.⁹¹ “*Fakat çoğunlukla hesap oluşturularak kullanılan ‘facebook.com’, ‘youtube.com’, ‘twitter.com’ gibi internet adreslerinin ‘https’ protokolünü kullanmalarından dolayı bu sitelere ait URL adreslerine erişimin engellenmesi teknik olarak mümkün bulunmamaktadır.*”⁹² Bir başka ifadeyle, sosyal medya ebeveynleri çocuklarını konu edinen paylaşımlarını https protokolü kullanan İnternet siteleri (Facebook, Instagram) vasıtasıyla yapmaktadır. Türkiye'de unutulma hakkı erişim engelleme yöntemiyle hayata geçirilmektedir ve sosyal medya ebeveynlerinin kullandığı siteler teknik olarak erişime engellenmemektedir. Bu nedenle, Türkiye'deki uygulama şekliyle unutulma hakkı çocukların sorununa çözüm sunamayacaktır.

6. İlgili Tarafra Yönelik Tavsiyeler

Bu başlık çocukların ebeveyn paylaşımlarından ne şekilde korunabileceği hakkında ilgili paydaşlara bazı öneriler sunacaktır.

Bu paragrafta değinilen görüşü destekleyen açıklamalar için bakınız: Information Commissioner's Office, Consultation: Children and the GDPR guidance, s. 49-50; Bunn, s. 38-40

⁹¹ Unutulma hakkının Türkiye'de uygulanması için bakınız: Yavuz s. 102-130

⁹² Erişim Sağlayıcıları Birliği resmi İnternet sayfası sıkça sorulan sorular bölümü, <https://www.esb.org.tr/sss>, erişim 24.10.2019

Çocuklarını sosyal medyada paylaşan ebeveynlere yönelik tavsiyeler

• Çocuğu konu eden paylaşım yapmadan önce bunun sonuçları hakkında çocuğun uygun dille aydınlatılması;

• Paylaşımlar konusunda çocuklarla küçük yaştan itibaren sağlıklı bir diyalog geliştirilmesi;⁹³

• Çocuğu sosyal medyada paylaşmadan önce ondan izin istenmesi;

• Çocuğun obje olduğu paylaşımların makul ölçüde tutulması;

• Paylaşımlarda çocuğun mümkün olduğu ölçüde tanımlanamayacak hale getirilmesi;

• Paylaşımların çocuğun günlük rutinini açığa vurmeyacak şekilde yapılması;

• Paylaşımların çocuğun tam adı, doğum tarihi ve benzeri kimlik hırsızlığında kullanılabilir kişisel verileri içermemesi;

• Sosyal medya platformlarının gizlilik ayarlarının öğrenilmesi ve bu ayarlar gözetilerek paylaşım yapılması;

• Çocukları resmeden paylaşımların herkesin görebileceği, kamuya açık şekilde yapılmaması;

• Çocukları konu edinen paylaşımlarda coğrafi konum etiketlemesi yapılmaması;⁹⁴

⁹³ “Lucy adındaki genç kız, ‘12-13 yaşlarındayken (Facebook’ta) hakkımda utanç verici şeyler olduğunu fark ettim. Ondan (babasından) fotoğrafları kaldırmasını istedim ve bunu yaptı ama neden böyle bir istekte bulunduğumu pek anlamadı. Eğer bana bu fotoğrafların herkes tarafından görülmesini isteyip istemediğim sorulsaydı muhtemelen hayır derdim’ şeklinde bir açıklamada bulunmuştur.” Duygulu, s. 441

⁹⁴ The Guardian, “The ‘sharent’ trap – should you ever put your children on social media?”

- Çocuğun paylaşıldığı içeriklerde etiketleme yapılmaması;
- Çocuğun yarı çıplak veya çıplak olduğu fotoğraf ve videoların paylaşılması.

Sosyal medya ebeveynlerini takip eden sosyal medya kullanıcılarına yönelik tavsiyeler

- Sosyal medya ebeveyni hesaplarının ticari amaç güdebileceğinin dikkate alınması;
- Sosyal medya ebeveynlerinin tecrübe paylaşımı adı altında yaptıkları tavsiyelerin ticari bir anlaşma sonucu ortaya çıkmış bir reklam olabileceğinin göz önünde tutulması;⁹⁵
- Sosyal medya ebeveynlerinin önerilerinin uzman görüşü olmadığının hesaba katılması;
- Çocukların çıplaklığını barındıran içeriklerin tekrar paylaşılması.⁹⁶

Araştırmacılara yönelik tavsiyeler

- Çocukların dijital mahremiyetlerinin ebeveynlerine karşı nasıl korunabileceğine yönelik çok disiplinli çalışmalar yürütülerek konuya ilişkin literatürün genişletilmesi;
- Konuyla ilgili vakıa incelemelerinin arttırılması.

⁹⁵ Bir araştırmaya göre üç aylık dönemde paylaşılan Türk blogger annelerin fotoğraflarının yüzde otuzu, ünlü annelerin fotoğraflarının yüzde yedisi hem çocuk hem reklam içermektedir. Duygulu, s. 452

⁹⁶ Hürriyet, "Blogger anneler teşhirci mi?"

Mahkemelere yönelik tavsiyeler

- Çocuk haklarıyla ebeveynlik haklarının çatıştığı hukuki uyumsuzluklarda çocuğun üstün yararı ilkesi gözetilerek karar verilmesi;
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme madde 19'un itina ile uygulanması.

Politika oluşturuculara yönelik tavsiyeler

- Dijital okuryazarlık eğitiminin yaygınlaştırılması;
- Toplumun dijital tehditlere yönelik farkındalığının artırılması;⁹⁷
- Çocukların kişisel verilerinin korunmasına ilişkin mevzuatın geliştirilmesi;
- Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na çocuklarla ilgili hükümler eklenmesi;
- Avrupa Veri Koruma Tüzüğü'nde yer alan çocukların unutulma hakkının Türk hukukunda kabul edilmesi;
- Çocuğun mahremiyet hakkıyla ebeveynlik haklarının dengelenmesi için Afrika Çocuk Hakları ve Refahı Sözleşmesi'ndekine benzer bir düzenleme yapılması;

⁹⁷ Bu amacı gerçekleştirmek için kamu spotu, eğitici yayınlar vb. yöntemler kullanılabilir. Duygulu, s. 470 Alman polisinin çocukların sosyal medyada paylaşılmasının sorunlar yaratabileceğine ilişkin bir sosyal medya paylaşımı iki yüz bin kişi tarafından tekrar paylaşılmış ve on iki milyon kişi tarafından görüntülenmiştir. BBC, "German police warn parents over Facebook pictures of children", 15.10.2015, <https://www.bbc.com/news/technology-34539059>, erişim 24.10.2019

Fransız Jandarması bir sosyal medya paylaşımında "çocuğunuz hakkında gururlu anne ve babalar olabilirsiniz... size çocuklarınızın Facebook'ta fotoğraflarını paylaşmanın tehlikesiz olmadığını hatırlatıyoruz" mesajını paylaşmıştır. Jandamanın yerel bir şubesi, ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada paylaşımını tamamen bırakmalarını tavsiye etmiştir. The Verge, "French police tell parents to stop posting Facebook photos of their kids", 2.3.2016, <https://www.theverge.com/2016/3/2/11145184/france-facebook-kids-photos-privacy>, erişim 24.10.2019

Millî Eğitim Bakanlığı, Genelge 2017/12'de çocukların kişisel verilerinin hukuka aykırı paylaşılmasının "Kanununda suç olarak düzenlenmiş olduğu hususunda bilgilendirilmesi sağlanacak" ifadesini kullanmıştır.

• Sosyal medya platformlarına çocukların imgelerini içeren paylaşımlara dair teknik tedbirler alma yükümlülüğü getiren düzenlemeler üzerinde çalışılması.⁹⁸

Sonuç

Ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada paylaşması olgusunu konu edinen bu literatür taramasının çıktıkları şu yöndedir. İlk aşamada anne babaların niçin çocuklarını sosyal medyada paylaştığı irdelenmiştir. Ebeveynler, çocuklarının büyüüşünün ajandasını tutma, yakın çevreleriyle iletişimde kalma, ebeveynlik duygusunun verdiği heyecan ve mutluluğu paylaşma, bilgi edinme, sosyal ve duygusal destek alma gibi güdülerle çocuklarının imajını sosyal medyada paylaşmaktadır. Çocuklarını sosyal medya üzerinden durmaksızın, teşhir edilebilir şekilde ve geniş bir hedef kitleyle paylaşan ve makalede sosyal medya ebeveyni olarak tanımlanan anne babaların, toplumda kimlik edinme, ebeveynliği mesleğe çevirme, takdir edilme ve çocuğu metalaştırarak ekonomik kazanç sağlama saikleriyle çocuklarını sosyal medyada paylaştığı not edilmiştir. Gözlemlenen bir başka husus, ilk anlarından itibaren çocukların hayatlarının sosyal medyada paylaşılmaya başlanmasıdır.

İzleyen başlıkta ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada paylaşmasının ne gibi sorunlara yol açacağı tetkik edilmiştir. On çocuktan dördü sosyal medyada ebeveynleri tarafından paylaşılmasını bir problem olarak nitelemiştir. Bu paylaşımların çocuğun ebeveyniyle olan iletişimde hasara yol açabileceği, gözetim anksiyetesine neden olabileceği, kimlik hırsızlığına vesile olabileceği, çocuğun özel hayatın gizliliği ve makul mahremiyet beklentisi gibi kavramları yanlış anlamasına meydan vereceği, çocuğun dijital kimliğini benimsemesinin (ya da içselleştirmek zorunda bırakılmasının) onda psikolojik sorunlara sebebiyet verebileceği öne sürülmüştür. Çocuklar İnternet’te paylaşılırken göz ardı edilen bir husus İnternet’e yüklenen içeriklerin kamu malı halini aldığı ve kont-

⁹⁸ Facebook Mühendislik Başkan Yardımcısı Jay Parikh, ebeveynler çocuklarının fotoğraf ve videolarını kamuya açık şekilde paylaştığında uyarı yapacak bir sistemi düşündüklerini belirtmiştir. The Telegraph, “French parents ‘could be jailed’ for posting children’s photos online”

rolünün oldukça güç olduğudur. Çocuğun İnternet'e yüklenen video ve fotoğraflarının öngörülenden daha fazla bilgiyi ifşa ettiği ve çocuğun İnternet'teki geçmişinin gelecekte problemler doğurabileceği, çocuğun İnternet'e yüklenen verilerinin kimi zaman hukuka aykırı şekilde işlendiği (yüz tanıma sistemlerini geliştirmek için kullanıldığı) ve pedofili sitelerine taşındığı da gözlemlenmiştir.

Ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada paylaşmasına karşı uygulanabilecek hukuki tedbirlere bakıldığında, Ceza Kanunu ve Medeni Kanun'un sunduğu yöntemlerin dezavantajları olduğu, sorunun çözümü için çocuğun ebeveyniyle mahkemede karşı karşıya gelmesinin ideal bir metot teşkil etmediği söylenebilir. Çocuk Koruma Kanunu'nun daha pratik, ölçülü ve aile yaşamına daha az müdahale eden bir yöntem sunduğu görülmüştür. Konuya etkin bir hukuki çözüm sunmak için Avrupa Birliği'ndeki unutulma hakkının bir çözüm önerisi olarak dikkate alınması gerektiği ayrıca Afrika Çocuk Hakları ve Refahı Sözleşmesi'ndeki gibi çocuğun mahremiyet hakkına makul ebeveyn denetimi getiren bir düzenlemenin Türk kanunlarına aktarılmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir. Kişisel verilerin korunması mevzuatının çocuk odaklı bir bakış açısıyla güncellenmesinin zorunlu olmasının yanı sıra soruna ilişkin ebeveynler ve toplumda farkındalık yaratılması için eğitim kampanyaların hayata geçirilmesinin yerinde olacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

BBC, “German police warn parents over Facebook pictures of children”, 15.10.2015, <https://www.bbc.com/news/technology-34539059>, erişim 24.10.2019

BBC Türkçe, “Facebook ruling: German court grants parents rights to dead daughter’s account”, 12.7.2018, <https://www.bbc.com/news/world-europe-44804599>, erişim 24.10.2019

BBC Türkçe, “Oğlunun fotoğraflarını izinsiz sosyal medyada paylaşan anne suçlu bulundu”, 8.1.2018, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42604622>, erişim 24.10.2019

Bertram, Theo, ve diğerleri, “Three years of the Right to be Forgotten”, <https://elie.net/static/files/three-years-of-the-right-to-be-forgotten/three-years-of-the-right-to-be-forgotten-paper.pdf>, erişim 24.10.2019

Bunn, Anna, “Children and the ‘Right to be Forgotten’: what the right to erasure means for European children, and why Australian children should be afforded a similar right”, Media International Australia, 2019, Sayı 170(1), s. 37-46

businesswire.com, “Digital Birth: Welcome to the Online World AVG Study Finds a Quarter of Children Have Online Births Before Their Actual Birth Dates”, 6.10.2010, <https://www.businesswire.com/news/home/20101006006722/en/Digital-Birth-Online-World>, erişim 23.10.2019

Çimke, Sevim; Yıldırım Gürkan, Dilek; Polat, Sevinç, “Sosyal Medyada Çocuk Hakkı İhlali: Sharenting”, Güncel Pediatri, Cilt 16, Sayı 2, Ankara, 2018, s. 261-267

Crawford, Kate, “The Anxieties of Big Data”, 30.05.2014, <https://thenewinquiry.com/the-anxieties-of-big-data/>, erişim 24.10.2019

Cumhuriyet, “Pedagog görüşü dava seyrini değiştirdi: Mahkemenin blogger anneyi sevindiren karar”, 25.7.2017, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/788721/Pedagog_gorusu_dava_seyrini_degistirdi__Mahkemenin_blogger_anneyi_sevindiren_karar.html, erişim 24.10.2019

Deutsche Welle, “Berlin court rules grieving parents have no right to dead child’s Facebook account”, 31.5.2017, <https://www.dw.com/en/berlin-court-rules-grieving-parents-have-no-right-to-dead-childs-facebook-account/a-39064843>, erişim 24.10.2019

Duygulu, Serap, “Sosyal Medyada Çocuk Fotoğrafi Paylaşımlarının Mahremiyet İhlali ve Çocuk İstismarı Açısından Değerlendirilmesi”, TRT Akademi, Cilt 4, Sayı 8, Temmuz 2019, s 428-487

Euronews, “Mum faces €10,000 fine if she shares pictures of her son on Facebook”, 9.1.2018, <https://www.euronews.com/2018/01/09/mum-faces-10-000-fine-if-she-shares-pictures-of-her-son-online>, erişim 24.10.2019

fastcompany.com, “I’m 14, and I quit social media after discovering what was posted about me”, 18.03.2019, <https://www.fastcompany.com/90315706/kids-parents-social-media-sharing>, erişim 24.10.2019

Forbes, “Your Instagram Posts Might Reveal A Lot More About You Than You Intend To Share”, 26.3.2019, <https://www.forbes.com/sites/jessicabaron/2019/03/26/your-instagram-posts-might-reveal-a-lot-more-about-you-than-you-intend-to-share/#705bdb02d1fe>, erişim 24.10.2019

Hablemitoğlu, Őengöl, “Çocuk Hakları İhlali ve Çocukların İstismar Alanı Olarak “Sosyal Medya” (Bölüm II)”, 11.07.2016, <https://www.linkedin.com/pulse/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1-ihlali-ve-%C3%A7ocuklar%C4%B1n-istismar-alan%C4%B1-ii-hablemito%C4%9Flu>, erişim 24.10.2019

Hürriyet, “Blogger anneler teşhirci mi?”, 8.8.2017, <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/omur-kurt/blogger-anneler-teshirci-mi-40513007>, erişim 23.10.2019

Hürriyet, “Efecanları koruma kurulu: Sömürölmelerine izin verilmeyecek”, 7.9.2017, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/efecanlarikoruma-kurulu-somurulmelerine-izin-verilmeyecek-40571181>, erişim 24.10.2019

Information Commissioner’s Office, Consultation: Children and the GDPR guidance, Versiyon 1.0 20171221, <https://ico.org.uk/media/about-the-ico/consultations/2172913/children-and-the-gdpr-consultation-guidance-20171221.pdf>, erişim 24.10.2019

London School of Economics and Political Science Department of Media and Communications, What do parents think, and do, about their children’s online privacy? Parenting for a Digital Future: Survey Report 3, Mayıs 2018, http://eprints.lse.ac.uk/87954/1/Livingstone_Parenting%20Digital%20Survey%20Report%203_Published.pdf, erişim 24.10.019

Microsoft, “Teens say parents share too much about them online – Microsoft study”, 9.10.2019, https://blogs.microsoft.com/on-the-issues/2019/10/09/teens-say-parents-share-too-much-about-them-online-microsoft-study/#_ftn1, erişim 24.10.2019

Millî Eğitim Bakanlığı, Genelge 2017/12, <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1833.pdf>, erişim 24.10.2019

Milliyet, “Çocuklara kötülük hep tanıdıklardan!”, 27.6.2018, <http://www.milliyet.com.tr/gundem/cocuklara-kotuluk-hep-tanidiklardan-2695755>, erişim 24.10.2019

National Police Chiefs’ Council, “The scale of child sexual abuse means we cannot solely prosecute our way out”, 28.2.2017, <https://news.npcc.police.uk/releases/the-scale-of-child-sexual-abuse-means-we-cannot-solely-prosecute-our-way-out>, erişim 24.10.2019

Onedio, “Kim Bu İnsanlar, Neden Binlerce Takipçileri Var? Paylaştıkları ve Yaptıklarıyla Her Daim Merak Edilen 16 Instagram Annesi”, 12.04.2018, <https://onedio.com/haber/kim-bu-insanlar-neden-binlerce-takipcileri-var-paylastiklari-ve-yaptiklariyla-her-daim-merak-edilen-16-instagram-annesi-817697>, erişim 23.10.2019

Pew Research Center, Parents and Social Media, Temmuz 2015, <https://www.pewinternet.org/wp-content/uploads/sites/9/2015/07/Parents-and-Social-Media-FIN-DRAFT-071515.pdf>, erişim 23.10.2019

Quartz, “Instagram’s ‘digital kidnappers’ are stealing children’s photos and making up new lives”, 25.10.2018, <https://qz.com/1434858/digital-kidnapping-is-a-reminder-of-the-dangers-of-social-media/>, erişim 24.10.2019

Rymanowicz, Kylie, “Sharenting: The downside to posting about your children on social media”, 1.10.2018, <https://www.canr.msu.edu/news/sharenting-the-downside-to-posting-about-your-children-on-social-media>, erişim 24.10.2019

Siibak, Andra; Traks, Keily, “The dark sides of sharenting”, Catalan Journal of Communication & Cultural Studies, Cilt 11, Sayı 1, s. 115-121

Sine, Rengim; Yorgancı, Damla Parlak, “Yeni Medya ve Meta-laşan Annelik: Instagram Anneliği Üzerine Bir Odak Grup Çalışması”, *Route Educational and Social Science Journal*, Cilt 4, Sayı 8, 2017, s. 399-412

Steinberg B., Stacey, “Sharenting: Children’s Privacy in the Age of Social Media”, *Emory Law Journal*, Sayı 66:839, 2017, s. 839-884

The Atlantic, “The Ethical Implications of Parents Writing About Their Kids”, 15.01.2013, <https://www.theatlantic.com/sexes/archive/2013/01/the-ethical-implications-of-parents-writing-about-their-kids/267170/>, erişim 23.10.2019

The Atlantic, “The Perils of ‘Sharenting’”, 6.10.2016, <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2016/10/babies-everywhere/502757/>, erişim 23.10.2019

The Atlantic, “When Kids Realize Their Whole Life Is Already Online”, 20.02.2019, <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2019/02/when-kids-realize-their-whole-life-already-online/582916/>, erişim 24.10.2019

The Guardian, “Parents lose appeal over access to dead girl’s Facebook account”, 31.5.2017, <https://www.theguardian.com/technology/2017/may/31/parents-lose-appeal-access-dead-girl-facebook-account-berlin>, erişim 24.10.2019

The Guardian, “The ‘sharent’ trap – should you ever put your children on social media?”, 24.05.2018, <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2018/may/24/sharent-trap-should-parents-put-their-children-on-social-media-instagram>, erişim 24.10.2019

The Independent, “Woman faces £9,000 fine if she posts pictures of her son on Facebook”, 12.1.2018, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/facebook-fines-woman-son-photos-post-social-media-court-italy-rome-a8155361.html>, erişim 24.10.2019

The New York Times, “How Photos of Your Kids Are Powering Surveillance Technology”, 11.10.2019, <https://www.nytimes.com/interactive/2019/10/11/technology/flickr-facial-recognition.html>, erişim 24.10.2019

The Sun, “‘I FLIPPED OUT’ Remember the ‘Disaster Girl’? Zoe Roth, the face behind the meme, speaks out about her bizarre fame”, 18.07.2016, <https://www.thesun.co.uk/living/1463344/remember-the-disaster-girl-zoe-roth-the-face-behind-the-meme-speaks-out-about-her-bizarre-fame/>, erişim 24.10.2019

The Sydney Morning Herald, “Millions of social media photos found on child exploitation sharing sites”, 30.07.2015, <https://www.smh.com.au/national/millions-of-social-media-photos-found-on-child-exploitation-sharing-sites-20150929-gjxe55.html>, erişim 24.10.2019

The Telegraph, “French parents ‘could be jailed’ for posting children’s photos online”, 1.3.2016, <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/12179584/French-parents-could-be-jailed-for-posting-childrens-photos-online.html>, erişim 24.10.2019

The Telegraph, “Half of employers ‘reject potential worker after look at Facebook page’”, 11.1.2010, <https://www.telegraph.co.uk/technology/facebook/6968320/Half-of-employers-reject-potential-worker-after-look-at-Facebook-page.html>, erişim 24.10.2019

The Telegraph, “Parents discover children’s Facebook photos on Russian paedophile website”, 13.01.2015, <https://www.telegraph.co.uk/news/uknews/crime/11342175/Parents-discover-childrens-Facebook-photos-on-Russian-paedophile-website.html>, erişim 24.10.2019

The Verge, “French police tell parents to stop posting Facebook photos of their kids”, 2.3.2016, <https://www.theverge.com/2016/3/2/11145184/france-facebook-kids-photos-privacy>, erişim 24.10.2019

T24, “Çocuklara cinsel tacizde bulunanların yüzde 78’si tanıdık!”, 3.3.2012, <https://t24.com.tr/haber/cocuklara-cinsel-tacizde-bulananlarin-yuzde-78si-tanidik,198449>, erişim 24.10.2019

UNICEF, Child Safety Online Global challenges and strategies, UNICEF, Mayıs 2012, https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/ict_techreport3_eng.pdf, erişim 24.10.2019

Vatan, “Blogger’ anneye çocuk istismarı suçlaması!”, 30.6.2017, <http://www.gazetevatan.com/-blogger-anneye-cocuk-istismari-suclamasi--1080670-gundem/>, 23.10.2019

Yaşar Üniversitesi, “Sosyal medyanın dijital babaları”, 1.1.2019, <https://haber.yasar.edu.tr/teknoloji/sosyal-medyanin-dijital-babalari.html>, erişim 25.10.2019

Yavuz, Can, İnternet’teki Arama Sonuçlarından Kişisel Verilerin Kaldırılması Unutulma Hakkı, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, Nisan 2018

Mahkeme Kararları

Avrupa Adalet Divanı, Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González, C-131/12, 13.5.2014

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (Büyük Daire), Söderman – İsveç, 5786/08, 12.11.2013

United States District Court, C.D. California, 517 F. Supp. 2d 1177 (C.D. Cal. 2007), 25.7.2007

Yargıtay 12. Ceza Dairesi, Esas: 2015/13582, Karar: 2017/3109, 12.04.2017

Çevirim içi diğer kaynaklar

https://en.wikipedia.org/wiki/Bad_Luck_Brian, erişim 24.10.2019

<https://knowyourmeme.com/memes/first-day-on-the-internet-kid>, erişim 24.10.2019

<https://knowyourmeme.com/memes/success-kid-i-hate-sandcastles#fn6>, erişim 24.10.2019

<https://support.google.com/webmasters/answer/70897?hl=tr>, erişim 24.10.2019

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0internet_fenomeni, erişim 15.10.2019

<https://tr-tr.facebook.com/help/1506822589577997>, erişim 24.10.2019

<https://www.aclu.org/cases/nguon-v-wolf>, erişim 24.10.2019

<https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/glossary>, erişim 7.10.2019

<https://www.eff.org/tr/pages/face-recognition>, 24.10.2019

<https://www.esb.org.tr/sss>, erişim 24.10.2019